

Kilde 2: Xenofon om opdragelse i bystaten Sparta

Den græske officer, forfatter og historiker Xenofon (ca. 425-354 f.v.t.) skriver her om opdragelse i bystaten Sparta.

Spørgsmål:

1. Hvilke forskelle er der ifølge kilden på opdragelse i Sparta og andre steder i Hellas (det antikke Grækenland)?
2. Hvilke egenskaber hos de unge drenge skulle opdragelsen fremme?
3. Hvilke særlige midler blev anvendt i denne opdragelse?
4. Hvilken rolle havde krop, sport og hærddning i opdragelsen af de spartanske drengebørn?
5. Hvordan beskrives pæderastien? Sammenlign med definitionen side 77-78.

Om opdragelse (af drenge 7-18 år)

Da jeg nu har behandlet spørgsmålet om børneavl, vil jeg fortælle om spartanernes opdragelse sammenlignet med andre folks. Andre steder i Hellas [grækernes navn for Grækenland] stiller de, der hævder at give deres sønner den bedste opdragelse, disse under opsyn af en slavepædagog, så snart børnene forstår, hvad der bliver sagt til dem. De bliver sendt i skole for at lære at læse og skrive, spille, synge og dyrke sport i palæstraen [træningsplads til brydning, boksning og spring]. Desuden svækkes børnenes fødder ved at de går med fodtøj, deres konstitution forværrer ved skiftende påklædning, og de spiser efter hvor meget maven kan rumme.

Anderledes ifølge Lykurg: I stedet for at hver far havde en slave, der var pædagog for hans børn, udpegede Lykurg en mand, der hørte til den gruppe, hvorfra de højeste embeder blev besat, til at bestemme over børnene. Han kaldes også paidonomen. Lykurg gav ham myndighed til at samle drengene og straffe dem strengt, når han ved kontrol fandt, at nogen tog let på sine pligter. Paidonomen fik også et korps af piskebærere, som blev udtaget blandt de 20-årige, til at straffe, når det blev nødvendigt. Af den grund udmærkede drengene i Sparta sig ved pligtfølelse og ved lydighed.

I stedet for at svække børnenes fødder med fodtøj, bestemte Lykurg, at de skulle hærdes ved at gå barfodet. Hvis de øvede sig på det, ville de nemlig med større lethed kunne gå opad i stejlt terræn og mere sikkert komme ned ad stejle bjergsider, springe, klatre og løbe hurtigere. I stedet for at blive forkælet med flere kapper skulle de vænne sig til en kappe om året. På den måde ville de være bedst udrustet til at modstå kulde og varme.

Med hensyn til mad bestemte Lykurg endvidere, at eirenen [ældre drenge] kun skulle give drengene så lidt, at de aldrig blev tunge af at have spist for meget, men til gengæld fik prøvet at få for lidt. De, der blev opdraget sådan, kunne anstrenge sig mere, hvis det blev nødvendigt, selvom de ikke havde fået mad, og hvis de blev beordret til det, kunne samme mængde brød strækkes over længere tid - og de havde i mindre grad behov for at få andet end brød.

De ville således være mere indstillet på enhver form for mad og leve mere sundt og efter Lykurgs mening foretrække den føde, som fik dem til at vokse og holdt dem slanke, frem for den der gjorde dem småfede. Men for at de på den anden side ikke skulle plages for meget af sult, tillod han dem at tage noget selv, men kun når det var besværligt, og han tillod dem kun at stjæle det, de skulle have til at stille sulten med.

Jeg tror, at alle er klar over, at det ikke var af mangel på mad, han tillod dem selv at skaffe sig føden ved list. Det er indlysende, at den, der skal stjæle om natten, skal være vågen, og om dagen være smart og lægge sig på lur og - når han skal tage noget - anbringe spioner. Alt dette viser tydeligt, at Lykurg traf disse forholdsregler for opdragelsen i den hensigt at gøre drengene mere udspekulerede til at få fat i noget mad og dermed mere egnede til krig.

Man kunne så spørge, hvorfor i alverden Lykurg lod den dreng, der blev pågrebet, få mange tærsk, når han anså det for godt at stjæle. Fordi - vil jeg svare - man også i andre forhold, hvor man vil lære nogen noget, straffer den, der ikke har lært det godt nok. Og spartanerne straffer altså dem, der pågribes, fordi de er dårlige tyve.

Lykurg gjorde det til en ære, at drengene stjal så mange oste som muligt fra Orthias tempel, men han pålagde samtidig andre at piske dem, fordi han også ved dette ønskede at vise, at det er muligt i lang tid at nyde lykke og berømmelse, når man i kort tid har udholdt pine og smerte. Ved dette vises også, at, når der er behov for hurtig optræden, får den sløve mindst fordel og har de fleste problemer.

For at drengene ikke skulle være uden leder, hvis paidonomen var borte, lod Lykurg den af borgerne, der måtte være til stede, være bemyndiget til at pålægge drengene, hvad han syntes var godt, og straffe dem for det gale, de eventuelt gjorde. Derved opnåede Lykurg, at drengene også blev mere disciplinerede. Der er nemlig ingen, som drenge eller mænd har mere respekt for, end deres ledere.

Hvis der tilfældigvis ikke var nogen voksen mand til stede, satte Lykurg den skrappeste af eirenerne til at styre hver gruppe, for at drengene heller ikke i det tilfælde skulle være alene. Sådan gik det til at drengene i Sparta aldrig nogensinde var uden leder.

Om pæderasti

Jeg må også sige noget om pæderasti, for også dette har med opdragelse at gøre. Skikken hos de øvrige hellenere kan ses enten hos boioterne [agerbrugere], hvor drenge lever sammen med mænd i et fast forhold, eller hos eleerne [beboere i Elis], hvor de unge, smukke drenge vindes ved at få særlige opmærksomheder. Andre byer derimod forbyder helt voksne mænd at komme til at tale med drenge i denne bestemte hensigt.

I Sparta indrettede Lykurg det helt anderledes: Hvis en god mand fattede kærlighed til en drengs karakter og så forsøgte at gøre ham til sin bedste ven og ofte at være i hans selskab, blev dette værdsat af Lykurg, der hævdede, at dette var den bedste opdragelse af den unge. Men han forkastede, at nogen åbenlyst lod sig tiltrække af en ung mands ydre, da mænd i Lakedaimon [region, hvis hovedby var Sparta] i lige så høj grad skulle afholde sig fra seksuel omgang med drenge som forældre med deres børn eller brødre med søstre. Det vil ikke undre mig, hvis der er nogen, der ikke tror på dette. I mange byer er der jo ikke love imod pæderasti.

Hermed er der fortalt om opdragelsen hos lakedaimonierne og de andre hellenere. Enhver, der vil, må igen afgøre med sig selv hvilket system, der skaber mænd med størst lydighed, pligtfølelse og selvdisciplin.

Oversættelse fra Haastrup, Lars. (1990). Sparta. s. 107-112.